

Een inspreker verzoekt het ontwerp-aanwijzingsbesluit en de bij de aanwijzing behorende kaart dusdanig aan te passen dat de groeve ten zuiden van de Brunssummerheide volledig buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied valt.

De zienswijze is overgenomen. Ter hoogte van de Heksenberg is de begrenzing op de kadastergrenzen gelegd, zodanig dat de groeve buiten de begrenzing valt. Hierdoor blijft er nog wel onderscheid bestaan tussen de begrenzing van het Natura 2000-gebied en het oorspronkelijke NB-wetgebied. In deze strook is droge heide (H4030) aanwezig. Bovendien wordt hiermee een duidelijk in het veld herkenbare grens gevormd (de grens van de groeve).

Bij de Heihof is de begrenzing teruggelegd op de begrenzing van het oude NB-wetgebied.

Enkele insprekers zijn van mening dat de biotoopgrenzen van de spaanse vlag (H1078) behouden moeten blijven en delen mede dat deze grenzen zich uitstrekken tot buiten het aangewezen Natura 2000-gebied. De insprekers stellen dat de vlindersoort haar bronbiotoop op de zuidhelling van de aan het Natura 2000-gebied grenzende mijnsteenbergrand van de voormalige steenkoolmijn de Oranje-Nassau IV heeft. Volgens enkele insprekers maakt de berg vanuit een visuele en ecologische benadering een integraal onderdeel uit van het aangrenzende Natura 2000-gebied en dient deze binnen de begrenzing opgenomen te worden. Volgens een inspreker is de mijnsteenbergrand het voortplantingsgebied van de spaanse vlag vanwege de unieke leefsituatie op en rondom deze berg.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Ten tijde van de aanmelding in Brussel (2003) was de soort marginaal aanwezig, zowel binnen als net buiten het gebied. De soort is pas later sterk toegenomen. De doelstelling is daarom voor deze soort vervallen, waardoor bij de begrenzing van het gebied geen rekening gehouden hoeft te worden met het voorkomen van de soort.

Enkele insprekers zijn van mening dat de begrenzing van de Brunssummerheide zodanig aangepast dient te worden, zodat het gebied aansluit op de Duitse Teverenerheide. Volgens de insprekers is de aansluiting noodzakelijk, omdat het in contact brengen van populaties aan weerszijden van de grens van groot belang is voor de instandhouding van de levensgemeenschappen waar het in beide gebieden om gaat. Volgens een inspreker heeft het grootste deel van de gronden tussen de twee Natura 2000-gebieden al de status van Provinciale Ontwikkelingszone Groen.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Het aangeduide gebied is in gebruik als golfbaan. Het gebied is van belang voor amfibieën en reptielen en dient als verbindingzone tussen de Brunssummerheide en de Teverenerheide met als aandachtsoorten vroedmeesterpad en gladde slang. Verbindingszones worden alleen begrensd als de verbinding gericht is op soorten waarvoor het gebied is aangewezen en als er al waarden aanwezig zijn. Dat is hier niet het geval.

Een inspreker deelt mede dat het voorkomen van de bijzondere vochtige variant van heischrale graslanden (H6230) in de Brunssummerheide het laatste voorkomen is in Zuid-Limburg. Enkele insprekers zijn van mening dat de best ontwikkelde groeiplaatsen van dit habitatype, gelegen op de Breukberg en Schutterspark, in het Natura 2000-gebied meebegrensd moeten worden. Bovendien kunnen de kleine hoogveentjes in de genoemde gebieden van grote betekenis zijn als aanvulling op de veentjes van de Brunssummerheide. De inspreker verzoekt de genoemde gebieden te betrekken bij de begrenzing van het Natura 2000-gebied.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. De gebieden liggen door wegen en bebouwing afgescheiden van de Brunssummerheide en hebben een ander karakter dan dit gebied. Als afzonderlijk gebied komt het niet in aanmerking voor selectie.

Enkele insprekers zijn van mening dat de Schinveldse bossen en het Vosbroek van communautair belang zijn en dat de gebieden de status van Habitatrichtlijngebied dienen te krijgen. Vervolgens dienen de Schinveldse bossen en het Vosbroek volgens de insprekers aangewezen te worden als Natura 2000-gebied. Volgens een inspreker zijn de ontwikkelingsmogelijkheden voor het habitatype vochtige alluviale bossen (H91E0)

bevorderd door het grensoverschrijdend project Natuurpark Rodebach/Roode Beek, zodat het gebied in aanmerking komt voor de aanwijzing.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Het gebied behoorde in 2003 afzonderlijk niet tot één van de vijf belangrijkste gebieden voor de beekbegeleidende alluviale bossen (H91E0C) en kon daarom niet geselecteerd worden. Ook toevoeging aan het Habitatrictlijngebied Brunsummerheide is niet logisch omdat geheel andere waarden aanwezig zijn en het gebied ruim 2 km van de Brunsummerheide verwijderd ligt.

4 REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 ALGEMEEN

In de zienswijzen zijn veel opmerkingen gemaakt over de instandhoudingsdoelstellingen en over de realisatie hiervan.

Er is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitattypen en soorten binnen de Europese Unie" te vervangen door de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn: "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van habitattypen en soorten binnen de Europese Unie".

Verder is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functie van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd" te schrappen omdat met de formulering in het ontwerpbesluit onvoldoende rekening is gehouden met de wijze waarop in jurisprudentie rekening is gehouden met de termen "natuurlijke kenmerken" en "instandhoudingsdoelstellingen".

Er zijn vragen gesteld over de gestelde nationale doelen, de monitoring in Natura 2000-gebieden, de afstemming en de verantwoordelijkheden. In een aantal zienswijzen wordt de vraag gesteld of de besluiten in samenhang met elkaar en met de gebieden daarbuiten wel een voldoende bijdrage leveren om de soorten en habitattypen in een landelijk gunstige staat van instandhouding te brengen of te houden. De vrees wordt uitgesproken dat dit niet het geval is. Daarnaast wordt er verzocht om voor die soorten en habitattypen, waarvoor sprake is van een ongunstige staat van instandhouding, zowel landelijk als op gebiedsniveau een herstelopgave te formuleren tenzij er ecologische redenen zijn om hiervan af te zien. Het achterwege laten van adequate herstelopgaven wordt door insprekers als onacceptabel gezien en in strijd met de wettelijke verplichtingen.

In een zienswijze is gevraagd om alsnog, voor de soorten en habitattypen die zich in een zeer ongunstige staat van instandhouding bevinden, minimaal complementaire doelen op te nemen in de gebieden waar herstel mogelijkheden zijn of migratie kan plaatsvinden.

Het besluit zou moeten aangeven wat de gevolgen zijn wanneer een soort uit een gebied dreigt te verdwijnen. Daarnaast zou er een gegronde reden aanwezig moeten zijn wanneer er niet gestreefd wordt naar een gunstige staat van instandhouding.

Anderzijds wordt in zienswijzen aangeduid dat veel doelen te hoog gegrepen zijn en dat deze alleen met grote (financiële) inspanningen bereikt kunnen worden. Er wordt over de instandhoudingsdoelstellingen opgemerkt dat ze de status zouden moeten krijgen van een inspanningsverplichting en niet van een resultaatsverplichting. Enkele insprekers menen dat bij het vaststellen van de doelstellingen veel geleund wordt op informatie over het voorkomen van flora en fauna in vroegere jaren, die niet gebaseerd is op voldoende wetenschappelijke gegevens. Het is onduidelijk of deze waarden daadwerkelijk aanwezig zijn. Om die reden zouden de aanwezige habitattypen op een kaart aangeduid moeten worden.

Weer anderen menen dat de uitgangssituatie helder moet worden omschreven in het aanwijzingsbesluit. Tegelijkertijd zal er een termijn gegeven moeten worden waarbinnen de doelstellingen gerealiseerd moeten worden.

In de besluiten wordt er volgens insprekers niet ingegaan op de mogelijke gevolgen van klimaatverandering, terwijl deze veranderingen bepalend kunnen zijn voor de haalbaarheid van de natuurdoelen.

Er wordt bovendien gevraagd om de kernopgaven in de aanwijzingen op te nemen, dan wel het Natura 2000 doelendocument (2006) deel uit te laten maken van de aanwijzingsbesluiten. Uit het besluit zou duidelijk moeten blijken voor welke functie(s) en voor welke soort(en) het gebied wordt aangewezen, zodat duidelijk is of de soorten in al hun levensbehoeften worden beschermd. Daar waar niet alle levensbehoeften in een Natura 2000-gebied zijn beschermd dient te worden aangegeven waar de ontbrekende functies zijn gelegen en wat de beschermingsstatus is.

Er wordt gevraagd om rekening te houden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden.

Dat het concretiseren van maatregelen wordt doorgeschoven naar het beheerplan geeft voor veel insprekers onduidelijkheid; hierdoor kan het overleg over het beheerplan onder grote spanning komen te staan. Zij bepleiten duidelijke kaders voor het beheerplan, zodat er constructief aan de uitwerking kan worden gewerkt. Daarnaast wordt opgemerkt dat bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen alleen wordt uitgegaan van bestaande budgetten. Welke consequenties de instandhoudingsdoelstellingen hebben in financiële zin wordt pas duidelijk bij het tot stand komen van de beheerplannen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde zienswijzen worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Algemene instandhoudingsdoelstellingen

De algemene instandhoudingsdoelstellingen beogen de algemene hoofddoelstelling van de Vogel- en Habitatrichtlijn in de individuele aanwijzingsbesluiten te verankeren. Daarmee wordt de bijdrage van de Nederlandse Natura 2000-gebieden aan het behoud van de biodiversiteit in Europa vastgelegd. Per gebied zijn de specifieke doelstellingen voor de relevante habitattypen en soorten nader omschreven. Op basis van deze instandhoudingsdoelstellingen en de algemene doelstellingen wordt naar een landelijk gunstige staat van instandhouding van de voor Nederland relevante habitattypen en soorten gestreefd. Dit houdt in dat het natuurlijke verspreidingsgebied van de habitat of van de soort stabiel moet zijn of moet toenemen; dit moet in de toekomst ook zo blijven. Een duurzaam behoud van een habitatype kan alleen maar gerealiseerd worden wanneer de planten- en diersoorten die typisch zijn voor de habitat behouden kunnen worden. Dit geldt ook voor de bescherming van een bepaalde plantensoort of diersoort. De betreffende soort kan alleen effectief beschermd worden wanneer de beschermingsmaatregelen zich, naast op de soort zelf, ook richten op het leefgebied van de soort. Zodoende strekt in een Natura 2000-gebied de instandhoudingsdoelstelling van een soort zich mede uit tot het leefgebied van de betreffende soort.

De formulering van de algemene instandhoudingsdoelstellingen is aangepast in hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting van dit besluit. In de aangepaste formulering van het tweede algemene doel is niet de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn (artikel 2) gevolgd, omdat het in de Richtlijn een algemene doelstelling van de Richtlijn betreft en in dit geval om de gebiedsspecifieke invulling daarvan gaat. Meer in het bijzonder: een Europese Richtlijn kan een bijdrage leveren aan het waarborgen van de biologische diversiteit, maar een gebied kan alleen bijdragen aan het behoud van de biologische diversiteit. Verder is de term "natuurlijke kenmerken" in de algemene doelen gehandhaafd, omdat dit een begrip is dat in de Richtlijn ook gebruikt wordt in verband met de bescherming van de gebieden (artikel 6).

Verder geldt ook dat invloeden van buitenaf op het Natura 2000-gebied van grote invloed kunnen zijn op de staat van instandhouding van een habitatype of soort: de externe werking. De instandhoudingsdoelstelling richt zich op het gehele biotische en abiotische complex van factoren, die het habitatype of de soort haar specifieke aanzien geven en die noodzakelijk zijn voor het behoud van de biologische diversiteit van het gebied.

Contour "haalbaar en betaalbaar"

In de paragrafen 3.4 en 4.1.7 van de Nota van Antwoord staat aangegeven dat zowel de selectie als de begrenzing uitsluitend gebaseerd is op ecologische criteria. Dit betekent echter niet dat andere dan ecologische belangen geen rol hebben gespeeld bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen. Hierbij heeft het uitgangspunt "haalbaar en betaalbaar", zowel landelijk als per gebied, nadrukkelijk een rol gespeeld. Er is daarbij rekening gehouden met de economische en sociale belangen van de directe omgeving. Dit betekent in de praktijk dat voor een bepaald habitatype of soort de relatief grootste ecologische bijdrage komt van het gebied waar de ecologische vereisten reeds op orde zijn of waar ze op relatief eenvoudige wijze op orde te brengen zijn, om zodoende bij het opstellen van beheerplannen een evenwichtige balans tussen economie en ecologie na te kunnen streven.

In paragraaf 3.4 van de Nota van Antwoord staat dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Er kan echter geen onevenredige financiële inspanning verwacht worden om alle habitattypen en soorten te herstellen. Met oog hierop is voor een aantal soorten en habitattypen in het Natura 2000 doelendocument (2006, hoofdstuk 6)

gekozen voor een lager niveau dan gunstige staat van instandhouding. In die gevallen wordt verbetering van de ecologische vereisten voorlopig niet realistisch geacht of staat de inspanning in geen verhouding tot de extra bijdrage die een gebied kan leveren aan de realisering van de Natura 2000-doelen op landelijk niveau. Anderzijds is het logisch dat een hogere inzet wordt nagestreefd voor habitattypen en soorten waar Nederland relatief belangrijk voor is en/of voor habitattypen en soorten die sterk onder druk staan. Dit geldt bijvoorbeeld voor de habitattypen droge heiden (H4030) en heischrale graslanden (H6230). Voor deze habitattypen zijn de ecologische omstandigheden nog niet op orde.

Contour "strategisch lokaliseren"

Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen is ook geanticipeerd op bestaande plannen en projecten ter realisering van de Ecologische Hoofdstructuur en bestaand beleid met betrekking tot bijvoorbeeld mest en waterhuishouding. Dit is het gehanteerde principe van "strategisch lokaliseren": behoud of herstel nastreven daar waar de grootste potentie ligt en waar dit gemakkelijk kan zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de ecologische uitgangspunten en ambities. Om daaraan invulling te geven zijn diverse consultatierondes met deskundigen en terreinbeheerders gehouden en zijn analyses uitgevoerd, waaronder de knelpunten- en kansanalyse van KIWA Water Research/EGG-consult²⁸.

In de toekomst zullen inspanningen voor het waterbeheer meer gericht moeten worden op het natuurbelang. Waar nodig is de begrenzing van gebieden aangepast om een op termijn duurzame situatie te verkrijgen. Voor een aantal habitattypen en soorten zijn gezien de urgentie ten aanzien van één of meerdere kernopgaven ("sense of urgency")²⁹, op de korte én lange termijn, aanvullende water- of beheermaatregelen nodig.

Trends, dynamiek en autonome ontwikkelingen

In het aanwijzingsbesluit staat het resultaat van de bovenstaande contouren uitgewerkt in de vorm van de instandhoudingsdoelstellingen. Op grond daarvan worden in het beheerplan de benodigde maatregelen uitgewerkt om de genoemde habitattypen en soorten in de gewenste staat van instandhouding te brengen of te behouden, zodat het gebied voldoende bijdrage kan leveren aan het realiseren van de gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Eén van de uitgangspunten in de Natura 2000 contourennotitie (2005)³⁰ is dat doelstellingen in de tijd robuust geformuleerd moeten worden. Dit is gedaan om zo te kunnen anticiperen op bijvoorbeeld de natuurlijke dynamiek of mogelijke klimaatveranderingen. Als de instandhoudingsdoelstellingen niet gehaald lijken te worden, bijvoorbeeld omdat een populatie vogels of een bepaald habitatype ondanks de bescherming toch kleiner wordt, moet Nederland maatregelen nemen om deze ontwikkeling te keren. Artikel 6, tweede lid, van de Habitatrictlijn, verplicht de lidstaat namelijk om verslechtering van habitattypen en leefgebieden van (vogel)soorten te voorkomen. Soms zullen de genomen maatregelen niet werken, bijvoorbeeld bij klimaatverandering, een te grote externe beïnvloeding of als trekkende soorten in het buitenland negatief worden beïnvloed. Er zijn dan geen sancties. Gezien een aantal onzekerheden over te verwachten ontwikkelingen, die voortkomen uit natuurlijke dynamiek en klimaatveranderingen, is voor het jaar 2015 voorzien in een evaluatie van het Natura 2000 doelendocument (2006). Indien noodzakelijk worden dan ook de betreffende aanwijzingsbesluiten aangepast (zie Nota van Antwoord, paragraaf 3.19).

In bijlage B.3 van de Nota van toelichting van dit besluit wordt nader op de specifieke keuzes ingegaan.

Herijking instandhoudingsdoelstellingen

De lidstaten van de Europese Unie hebben de afspraak gemaakt om alle maatregelen te nemen die nodig zijn om een gunstige staat van instandhouding van de aangewezen soorten en habitattypen waarvoor gebieden zijn aangewezen te realiseren. Pas wanneer daadwerkelijk is gebleken dat de doelen om wat voor reden dan ook niet haalbaar zijn, bestaat er – zoals onder andere in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord staat vermeld – een aantal momenten waarop de doelen bijgesteld kunnen worden. De drie momenten waarop de

²⁸ KIWA & EGG (2007): Knelpunten- en kansanalyse Natura 2000 gebieden. Versie 2007. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

²⁹ Een "sense of urgency" is toegekend aan een gebied als binnen tien jaar (na 2005) mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat. Zie verder bijlage 2 begrippen en definities uit de Nota van Antwoord (2007).

³⁰ Ministerie van LNV (2005): Natura 2000 contourennotitie. Kaders voor Natura 2000-doelen, besluiten en beheersplannen. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden geëvalueerd en zo nodig kunnen worden bijgesteld (zie ook Nota van Antwoord, paragrafen 3.4 en 3.14):

- bij de definitieve aanwijzing;
- bij het opstellen van het beheerplan;
- bij de geplande evaluatie in 2015.

Ecologische samenhang en belangenafweging

De afweging tussen economie en ecologie moet zodanig plaatsvinden dat de gunstige staat van instandhouding van de habitattypen en soorten waar het gebied voor is aangewezen niet in gevaar komt. De situatie kan zich voordoen dat in een bepaald gebied een aantal habitattypen of soorten voorkomt, waarvoor geen instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld. Er is dan de inschatting gemaakt dat het betreffende habitatype of de betreffende soort weliswaar marginaal in het gebied aanwezig is, maar dat het gebied op termijn geen bijdrage kan leveren aan de instandhouding van het habitatype of de soort. Ook bij de formulering van een doel voor vogels is bepalend of het gebied een relevante bijdrage aan het realiseren van het landelijke doel levert of kan gaan leveren (zie ook paragraaf 3.11 van de Nota van Antwoord). Voor elk specifiek gebied komt het erop neer dat de instandhoudingsdoelstelling van een bepaald habitatype of bepaalde soort alleen in samenhang kan worden gezien met de instandhoudingsdoelstelling op landelijk niveau en in andere Natura 2000-gebieden. Dat betekent dat er weliswaar landelijk per soort of per habitatype naar een gunstige staat van instandhouding moet worden gestreefd, maar dat deze situatie niet in elk gebied afzonderlijk hoeft te worden nagestreefd. Binnen dit kader kan ook rekening worden gehouden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden.

Recreatie en toerisme

Beseft wordt dat Brunsummerheide een belangrijk onderdeel uitmaakt van het Zuid-Limburgse toeristische product. Het heidegebied is een belangrijke trekpleister voor toeristen. Het toeristische bedrijfsleven vindt dat de aard van het gebied zo moet blijven. In die zin is het belang van een adequaat natuurbeheer ook in het belang van een gezonde toeristische sector. In onder meer paragrafen 4.1.3 en 4.1.4 van de Nota van Antwoord is ingegaan op de ontwikkelingsmogelijkheden van bedrijven en de concurrentiepositie: afhankelijk van de bedrijfstak biedt de aanwezigheid van een Natura 2000-gebied dikwijls nieuwe mogelijkheden. Dit specifieke gebied is een natuurgebied waar ondanks de toeristische druk bepaalde natuurwaarden zich nog steeds in een gunstige staat van instandhouding bevinden. Niettemin is het door de ongunstige staat van instandhouding van onder andere vochtige heiden, *hogere zandgronden* (H4010A), actieve hoogvenen, *heideveentjes* (H7110B) en pioniervegetaties met snavelbiezen (H7150) noodzakelijk om een herstelopgave te formuleren. Wanneer er een herstelverplichting is, dient bij de te nemen maatregelen rekening te worden gehouden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Bij het formuleren van de instandhoudingsdoelstellingen is dat gedaan. Het afwegen van ecologie en economie gebeurt ook in het stelsel van vergunningverlening. Zie verder paragraaf 3.5 van de Nota van Antwoord.

Complementaire doelen

De analyse van de implementatie van Natura 2000 in Nederland (Kamerstuk 32670 nr. 24) laat zien dat de bescherming van complementaire doelen onder het Natura 2000-regime niet expliciet door de Vogel- en Habitatrichtlijn wordt voorgeschreven. Daarom zullen deze doelen dan ook niet langer in de aanwijzingsbesluiten worden opgenomen.

Onderbouwing besluiten

In diverse ecologische rapporten³¹ en databanken zijn de natuurwaarden en vogelgegevens van Nederland beschreven. Het is voor de selectie of ecologische onderbouwing van een Natura 2000-gebied niet noodzakelijk dat de aanwezige natuurwaarden op kaart worden aangegeven. Wel wordt in paragraaf 4.4 van deze Nota van toelichting een globale, niet-uitputtende, omschrijving gegeven van de verspreiding van de habitattypen en soorten in dit gebied.

---

³¹ Zie voor een overzicht van de bronnen onder andere Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden, bijlage 3. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Het Natura 2000 doelendocument (2006) is één van de dragende beleidsdocumenten die aan de besluitvorming ten grondslag heeft gelegen. Het beleid zoals daar is uiteengezet, is bij de besluitvorming toegepast, maar het Natura 2000 doelendocument (2006) maakt géén onderdeel uit van het besluit. Met betrekking tot de vraag op welke wijze de gunstige staat van instandhouding voor een bepaald habitatype of een bepaalde soort kan worden bereikt, is er in de Nota van toelichting een uitgebreid overzicht opgenomen waarin alle gebieden staan vermeld waaraan voor het betreffende habitatype of de betreffende soort een doel is toegekend. Op deze wijze is na te gaan hoe de landelijke opgave over het Natura 2000-netwerk is verdeeld. Het is echter een indicatieve vermelding, want het is niet de bedoeling in deze aanwijzing een besluit te nemen over de instandhoudingsdoelstellingen van andere gebieden.

Kernopgaven

In paragraaf 1.3.4 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat de kernopgaven een belangrijk hulpmiddel zijn bij de focus en eventuele prioritering binnen de Natura 2000-beheerplannen. Ze beschrijven de belangrijkste behoud- en herstelopgaven per Natura 2000-landschap en zijn in het Natura 2000 doelendocument (2006) toebedeeld aan gebieden. Het toevoegen van de kernopgaven aan de Nota's van toelichting bij de definitieve aanwijzingsbesluiten heeft geen meerwaarde, omdat die informatie is opgenomen in het Natura 2000 doelendocument (2006). De kernopgaven zijn in deze procedure dan ook niet aan inspraak onderhevig.

Ambitieniveau van de instandhoudingsdoelstellingen

Indien een soort of habitatype landelijk in een ongunstige staat van instandhouding verkeert, betekent dit niet automatisch dat in alle gebieden waar de betreffende waarde voorkomt hiervoor een hersteldoelstelling moet worden geformuleerd. In de Natura 2000 contourennotitie (2005) en het Natura 2000 doelendocument (2006) staan de hoofdlijnen voor het formuleren van de Natura 2000 doelen uitgewerkt. Daarmee is het Europese kader toegespitst op de Nederlandse situatie. Per gebied zijn er gebiedsdoelen opgesteld. Deze richten zich op de kwaliteit en oppervlakte van het habitatype of van het leefgebied van een soort. Voor soorten wordt daarnaast een doel gesteld voor de gewenste populatie. Voor sommige soorten en vrijwel alle vogels zijn hierbij richtinggevend aantal genoemd. Deze dienen als (minimale) draagkracht voor het leefgebied binnen de begrenzing van het gebied. In het geval van herstel is de uitwerking van de landelijke doelen middels het principe van "strategisch lokaliseren" bepaald. Dat wil zeggen dat de herstelopgave is neergelegd in de gebieden waar de meeste potentie is om het habitatype of het leefgebied van de soort te verbeteren. Voor verspreid voorkomende habitatypes en soorten is het niet mogelijk om de landelijke doelstellingen alleen binnen het Natura 2000-netwerk te realiseren. Opgaven buiten het Natura 2000-netwerk worden via ander natuurbeleid gerealiseerd, zoals de Flora- en faunawet en de Ecologische Hoofdstructuur. Voor een aantal habitatypes is in het Natura 2000 doelendocument de expliciete keuze gemaakt om niet te streven naar een gunstige staat van instandhouding (Natura 2000 doelendocument (2006), pagina 138).

Bij de evaluatie in 2015 worden zowel de ambities van de gebiedsdoelen als de landelijke instandhoudingsdoelstellingen tegen het licht gehouden en wordt bekeken of bijstelling nodig is.

Monitoring

Het ministerie van Economische Zaken (EZ) is verantwoordelijk voor de periodieke algemene rapportages aan de Europese Commissie en voor de monitoring van de staat van instandhouding van soorten en habitatypes op landelijk niveau. Het ministerie van EZ zorgt voor een landelijk monitoringssysteem. De gebiedsgerichte monitoring zal plaatsvinden op basis van de monitoringsparagraaf in de beheerplannen waarin ook rollen en verantwoordelijkheden zijn uitgewerkt. Voor zowel de landelijke als de gebiedsgerichte monitoring wordt momenteel - in samenhang - een programma van eisen ontwikkeld in overleg met de betrokken bevoegde gezagen (ministerie van EZ, ministerie van Infrastructuur en Milieu, ministerie van Defensie en de provincies (Interprovinciaal Overleg)). Zie ook paragraaf 1.5.1 van de Nota van Antwoord.

Nulsituatie of uitgangspunt

In paragraaf 3.18 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat bij het vaststellen van de gebiedsdoelen niet is uitgegaan van een bepaald referentiejaar, zoals het moment van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied of aanmelding als Habitatrichtlijngebied. Bij het vaststellen van de doelen is gekeken naar de staat van instandhouding van de betreffende soort of het habitatype op landelijk niveau. Ook is gekeken naar de

(minimaal) benodigde oppervlakte leefgebied en/of habitatype om een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau te realiseren.

Die (landelijke) staat van instandhouding vormde mede de basis voor vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en/of habitatypen per gebied. In de Nota's van toelichting bij de besluiten is aangegeven of voor een soort of habitatype in een concreet gebied een behoud- of herstelopgave geldt. Zo is bijvoorbeeld een behoudopgave geformuleerd als er onevenredige maatregelen nodig zouden zijn om het gebied een grotere bijdrage te laten leveren.

Realisatietermijnen

Zoals in paragraaf 3.16 van de Nota van Antwoord wordt gesteld, zijn termijnen onmisbaar om de realisatie van doelen te plannen. Deze plannen zijn grotendeels afhankelijk van regionale en zelfs lokale omstandigheden. Daardoor zijn de op te stellen beheerplannen de aangewezen plaats voor het bepalen van de realisatietermijnen. Om die reden is ervan afgezien realisatietermijnen in de aanwijzingsbesluiten op te nemen.

Flankerend beleid

In paragraaf 5.8 van de Nota van Antwoord staat als uitgangspunt geformuleerd dat de instandhoudingsdoelstellingen met behulp van bestaande budgetten worden gerealiseerd. De "bestaande budgetten" waaruit realisatie van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gefinancierd moet worden, zijn grotendeels opgenomen in het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) en de financiële middelen voor de bestrijding van verdroging in de zogenoemde TOP-lijst gebieden³². Daarnaast is ook het bestaande beheerbudget voor Staatsbosbeheer een financieringsbron voor de instandhoudingsdoelstellingen. Waar de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gekoppeld zijn aan waterkwaliteit kunnen de additionele kosten worden gefinancierd via het spoor van de Kaderrichtlijn Water. Veel subsidiemogelijkheden voor inrichting en (agrarisch) natuurbeheer zijn met het ILG onder verantwoordelijkheid van de provincies gekomen. Daartoe behoren de maatregelen die vallen onder het Subsidiestelsel Natuur- & Landschapsbeheer (vanaf 2010) en de provinciale subsidieregelingen zoals de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL). Verder is er in het kader van het LIFE+-programma vanuit de Europese Commissie geld beschikbaar voor overheden en NGO's voor co-financiering van de ontwikkeling, implementatie, monitoring, evaluatie en communicatie van het Europees milieu- en natuurbeleid en van wetgeving op dit gebied, bijvoorbeeld voor projecten die gericht zijn op maatregelen voor behoud en herstel van Natura 2000-waarden.

4.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

Een inspreker is niet eens met de constatering dat het bronnengebied van de Rode Beek in de afgelopen twintig jaar niet droger is geworden, zoals verwoord in de toelichting van het habitatype actieve hoogvenen (H7110) in het ontwerp-aanwijzingsbesluit. Volgens de inspreker blijkt uit de trendanalyse van twee peilbuizen dat de waterstand in de afgelopen twintig jaar met 40-100 centimeter is gedaald.

De zienswijze is overgenomen.

De betreffende zin in de toelichting bij het doel van het habitatype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (H7110B) is verwijderd, zie hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting. Daarnaast is de doelstelling op het aspect kwaliteit gewijzigd van behoud naar verbetering. De kwaliteit is onderhevig aan verdroging en vergrassing en op veel plekken matig. In het gebied zijn mogelijkheden om in samenhang met het habitatype vochtige heiden (H4010) de kwaliteit te verbeteren. Overigens zijn hydrologische maatregelen noodzakelijk om de oppervlakte uit te breiden welke ook een gunstig effect zullen hebben op de kwaliteit, zie verder bijlage B.3.

Een inspreker is van mening dat het gedeelte "...als bijdrage aan een duurzame populatie van tenminste 50 volwassen individuen in de regio Zuid-Limburg" over de spaanse vlag (H1078) in de toelichting van het ontwerp-aanwijzingsbesluit geplaatst moet worden.

Een andere inspreker heeft twijfels over de ontwikkeling van een levensvatbare populatie van de spaanse vlag (H1078) op de Brunsummerheide binnen de Natura 2000-begrenzing. De inspreker is van mening dat

³² De door de provincies opgestelde lijsten met gebieden die in het kader van het verdrogingsbeleid met voorrang worden aangepakt.

de kans groot is dat een deel van de waarnemingen van deze soort afkomstig zijn vanuit de omgeving van het Natura 2000-gebied.

De zienswijzen zijn niet meer van toepassing. De instandhoudingsdoelstelling voor de spaanse vlag in dit gebied is vervallen. Zie bijlage B.1 voor een nadere toelichting.

5 REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

5.1 Algemeen

Er wordt door diverse insprekers gewezen op het feit dat de gevolgen van het huidig gevoerde natuurbeleid een onevenredige belasting vormen voor de omwonenden van het Natura 2000-gebied Brunssummerheide. Men stelt dat het onmogelijk is om op basis van de stukken te bepalen wat de gevolgen van de aanwijzing zijn voor de individuele bedrijfsvoering. De scheiding in tijd tussen het aanwijzingsbesluit en het beheerplan wordt daarvoor verantwoordelijk gehouden. Daarnaast worden er veel opmerkingen gemaakt en vragen gesteld over de diverse facetten van bestaand gebruik, de externe werking, de relatie met het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000, de relatie met de Kaderrichtlijn Water en de relatie met bestemmingsplannen en andere ruimtelijke plannen.

Enkele insprekers wijzen er op dat 1 oktober 2005 (de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998) niet als peildatum voor bestaand gebruik kan dienstdoen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Externe werking

Het is moeilijk aan te geven wat de precieze omvang van de externe werking van een bepaalde activiteit is. In paragraaf 4.3 van de Nota van Antwoord staat dat dit afhangt van de aard van de activiteit zelf, de intensiteit ervan en de gevoeligheid van de aanwezige habitattypen en soorten. Het valt op voorhand dus niet te zeggen of er beïnvloeding plaatsvindt. Dat betekent dat wanneer niet uitgesloten kan worden dat een Natura 2000-gebied door een bepaalde activiteit wordt beïnvloed, er bekeken moet worden of er op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 een vergunningplicht voor een bepaalde activiteit aan de orde is. Het is dus evenmin aan te geven waar de externe werking van een bepaalde activiteit eindigt.

In het beheerplan zal duidelijkheid gegeven worden voor welke activiteiten een vergunningplicht aan de orde kan zijn. De afstand tussen de locatie van de activiteit en de te beschermen natuurwaarden is daarbij niet altijd doorslaggevend; het gaat er om of een bepaalde activiteit al dan niet de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied, waar habitattypen en leefgebieden van soorten onderdeel van uitmaken, kan aantasten.

Rond de Natura 2000-gebieden wordt, volgens sommige insprekers, een beschermingszone ingesteld van 3.000 meter. Dat is echter niet van toepassing op de beoordeling van effecten op Natura 2000-gebieden. In het kader van de Interimwet ammoniak en veehouderij³³ werd in verband met de ammoniakdepositie een zone van 3.000 meter gehanteerd. Binnen die zone was de beïnvloeding door een veehouderijbedrijf van verzuringsgevoelig gebied nog meetbaar. Tot deze grens kon een vergunningplicht voor deze verzuringsgevoelige gebieden aan de orde zijn. Deze grens is inmiddels vervallen. Natura 2000 is gericht op de bescherming van de in het gebied voorkomende habitattypen en soorten. Een exacte grens waar de externe werking ophoudt, is in algemene zin niet aan te geven. Dit wordt van geval tot geval beoordeeld. Bepalend is dus niet de afstand, maar of er sprake kan zijn van verslechtering of significante verstoring van natuurwaarden in het betreffende gebied.

Beschermde natuurmonumenten

In de paragrafen 3.15, 4.6.4 en 4.6.9 van de Nota van Antwoord staat dat een belangrijk deel van de aan te wijzen Natura 2000-gebieden, zoals dit gebied, reeds onder de oude Natuurbeschermingswet als beschermd of als staatsnatuurmonument was aangewezen. Op grond van artikel 15a van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt een besluit tot aanwijzing van een beschermd natuurmonument zodra het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied en voor zover het beschermd natuurmonument binnen dat Natura 2000-gebied ligt. Dat betekent dat wanneer een deel van het beschermd natuurmonument buiten het Natura 2000-gebied ligt, de oude aanwijzing als natuurmonument voor dat gebiedsdeel van kracht blijft. Voor Vogelrichtlijngebieden was dit reeds aan de orde.

De instandhoudingsdoelstelling heeft, voor het deel van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzing als beschermd natuurmonument betrekking had, vanaf dat moment mede betrekking op de doelstellingen van

³³ Wet van 9 juni 1994, houdende tijdelijke regeling inzake de ammoniakdepositie veroorzaakt door veehouderijen (Interimwet ammoniak en veehouderij). Staatsblad 1994, nr. 634.

dat beschermd natuurmonument ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis. Bepalingen uit de aanwijzingen tot beschermd natuurmonument over natuurschoon, rust, stilte en over de natuurwetenschappelijke betekenis van het beschermd natuurmonument blijven gewoon van kracht en kunnen mede de inhoud van het beheerplan gaan bepalen. Zie voor verdere toelichting met betrekking tot beschermd natuurmonumenten paragraaf 5.5 Beschermd natuurmonumenten van de Nota van toelichting.

Bestaand gebruik: peildatum en vergunningplicht

Het aanwijzen van een Natura 2000-gebied leidt niet tot een verbod op het verrichten van bepaalde handelingen zoals fietsen, wandelen of het laten loslopen van de hond. In het aanwijzingsbesluit staat alleen voor welke waarden het gebied is aangewezen, welke instandhoudingsdoelstellingen gelden en wat de grens van het betreffende gebied is. In het besluit zelf is niet aangegeven of, en onder welke voorwaarden, een activiteit kan worden toegestaan.

Op grond van de huidige Natuurbeschermingswet 1998 geldt een vergunningplicht voor activiteiten in en om Natura 2000-gebieden die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied kunnen verslechteren of een significant verstoring effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

In de wet is op deze vergunningplicht een uitzondering gemaakt voor bestaand gebruik. Bestaand gebruik is als gevolg van de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 door de Crisis- en herstelwet altijd vergunningvrij, tenzij het gebruik een project is dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar dat afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kan hebben voor het desbetreffende Natura 2000-gebied. De Natuurbeschermingswet 1998 omschrijft bestaand gebruik als *"gebruik dat op 31 maart 2010 bekend is, of redelijkerwijs bekend had kunnen zijn bij het bevoegd gezag."*

Om te voorkomen dat het bestaand gebruik de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert en dat er door bestaand gebruik storende factoren optreden die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen een significant effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, draagt het bevoegd gezag de verantwoordelijkheid dat er in het gebied passende maatregelen genomen worden. In het uiterste geval kan dit betekenen dat op last van het bevoegd gezag het bestaande gebruik wordt stilgelegd.

In het beheerplan zal het bestaand gebruik beschreven moeten worden en zal zo nodig aan voorwaarden worden gebonden.

Doorwerking aanwijzing in andere plannen

De verplichting om Natura 2000-gebieden aan te wijzen volgt direct uit de Habitatrichtlijn en uit de Vogelrichtlijn. Mede op basis van Europeesrechtelijke uitspraken kan er bij de selectie en bij de begrenzing van Natura 2000-gebieden uitsluitend van ecologische criteria worden uitgegaan. Dat betekent in de praktijk dat de grenzen van deze gebieden zijn bepaald door het gebruik dat de betreffende planten- en diersoorten van het gebied maken. Terreindelen die van mindere kwaliteit zijn, kunnen deel uitmaken van Natura 2000-gebieden als herstel van die terreinen haalbaar is en als ze nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Daardoor zal de begrenzing van zo'n gebied niet in alle gevallen overeenkomen met de bestemming die in een vastgesteld bestemmingsplan aan het gebied is toegekend. In het uiterste geval zou dat kunnen betekenen dat een bepaalde bestemming die in een bestemmingsplan aan zo'n gebied rechtsgeldig is toegekend, toch niet gerealiseerd kan worden, omdat daarvoor geen vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 kan worden verleend. In paragrafen 4.2 en 6.1 van de Nota van Antwoord wordt hierop verder ingegaan. Ook voor reconstructieplannen³⁴, provinciale waterplannen en waterbeheerplannen van de waterschappen geldt een gelijksoortige situatie. Het kan zijn dat dit soort

---

³⁴ Plannen op grond van de Wet van 31 januari 2002, houdende regels inzake de reconstructie van concentratiegebieden (Reconstructiewet concentratiegebieden). Staatsblad 2002, nr. 115.

plannen nog onvoldoende concreet zijn om ze op de gevolgen voor Natura 2000-gebieden te toetsen, maar op een gegeven moment zullen al deze plannen, al dan niet bij hun nadere uitwerking, bij het opstellen van beheerplannen afgestemd worden (zie ook paragraaf 6.3.2 van de Nota van Antwoord).

Relatie met stikstof

Stikstof is een groot probleem bij de implementatie van Natura 2000 en daarmee het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Van de 166 aangewezen natuurgebieden in Nederland zijn er 133 stikstofgevoelig. In Nederland wordt het probleem van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden zwaarder gevoeld dan in de ons omringende landen. Dat heeft te maken met het feit dat we in een dicht bevolkt land leven, waarin kwetsbare natuur en bijvoorbeeld (snel)wegen dicht bij elkaar liggen. Om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren moet de neerslag van stikstof uit vooral landbouw, verkeer en industrie minder worden.

Tegen die achtergrond is het steeds moeilijker vergunningen te verlenen voor nieuwe economische activiteiten die tot extra uitstoot van stikstof (kunnen) leiden in en rond de natuurgebieden. Projecten kunnen alleen doorgang vinden indien aangetoond kan worden dat er geen verslechtering van de kwaliteit van de habitats³⁵ optreden en de instandhoudingsdoelstellingen van een gebied niet in gevaar komen.

In het Natura 2000-gebied Brunsummerheide zijn de habitattypen zandverstuivingen (H2330), zure vennen (H3160) en heischrale graslanden (H6230) het meest gevoelig voor stikstof³⁶.

In 2007 is het toetsingskader ammoniak en Natura 2000 vastgesteld. Met behulp van dit toetsingskader konden provincies relatief eenvoudig beoordelen of er zich nieuwe bedrijven konden vestigen. In maart 2008 oordeelde de Raad van State dat dit toetsingskader onvoldoende zekerheid biedt over het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Naar aanleiding van deze uitspraak heeft de minister van het voormalig ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit de Taskforce Trojan ingesteld. Deze Taskforce heeft vervolgens een handreiking opgeleverd waarmee het bevoegd gezag maatwerk kan leveren bij de beoordeling van (nieuwe) activiteiten. Deze maatwerkoplossing bleek echter niet altijd werkbaar in de praktijk. Vervolgens is de commissie Huys gevraagd om een advies. Samengevat luidde dit advies dat er ruimte is voor economische ontwikkeling in Natura 2000 gebieden mits wordt zeker gesteld dat ecologische en economische doelen gelijktijdig en in samenhang worden beschouwd. Om dat uitgangspunt in de praktijk toepasbaar te maken is er gestart met de programmatische aanpak stikstof (PAS).

Duidelijk is dat het stikstofprobleem te groot is voor één partij. Essentie is dat de PAS in beeld brengt wat de bijdrage op verschillende niveaus (generiek, provinciaal, gebiedsgericht) en van verschillende sectoren (landbouw, verkeer, industrie) is aan de oplossing van het probleem. Onder oplossing verstaan we het geleidelijk maar onvermijdelijk omlaag brengen van de stikstofdepositie, waardoor de instandhoudingsdoelstellingen gerealiseerd kunnen worden, maar waarbij economische ontwikkelingen mogelijk blijven. Dit wil niet zeggen dat iedere economische ontwikkeling mogelijk blijft. Het incalculeren van ruimte voor economische ontwikkelingen (ontwikkelingsruimte) maakt onderdeel uit van de aanpak.

Meer informatie over de stand van zaken rond de PAS is te vinden op de website: <http://pas.natura2000.nl/>

Kaderrichtlijn Water

Brunsummerheide maakt deel uit van het stroomgebiedbeheerplan voor de Maas³⁷ dat in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) vastgesteld is. Natura 2000-gebieden zijn in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen als gebieden waar water een bijzondere bescherming behoeft. De in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen milieudoelstellingen en bijbehorende maatregelen moeten dan ook overeenstemmen met de doelen van Natura 2000. De afstemming van doelen en de weergave daarvan

³⁵ Het betreft zowel stikstofgevoelige habitattypen als stikstofgevoelige leefgebieden van Natura 2000-soorten.

³⁶ H.F. van Dobben, R. Bobbink, D. Bal en A. van Hinsberg, 2012. Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000. Wageningen, Alterra. Alterra-rapport

³⁷ <http://www.kaderrichtlijnwater.nl/uitvoering/>

in het stroomgebiedbeheerplan beperkt zich tot die delen van de doelstellingen van Natura 2000 die een relatie hebben met de ecologische of chemische kwaliteit van het water.

Het stroomgebiedbeheerplan wordt uitgewerkt in de provinciale waterplannen en in waterbeheerplannen van waterschappen. Daar waar in de afstemming strijdigheid kan ontstaan wordt maatwerk toegepast en wordt afhankelijk van de situatie de KRW of de Vogel- en Habitatrichtlijnen als richtinggevend genomen. Tot gebiedsspecifiek maatwerk behoort bijvoorbeeld de door de waterschappen opgestelde Gewenste Grond en Oppervlakte Water Regimes (GGOR's)³⁸.

Waar nodig zullen de lokale watervereisten en de daarvoor benodigde maatregelen verder worden uitgewerkt en in de Natura 2000-beheerplannen worden opgenomen.

Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 6.3.

Grensoverschrijdende gebieden

De aanwijzingsbesluiten (en ook de beheerplannen) worden opgesteld vanuit de nationale Natuurbeschermingswet. Er bestaan daarom geen grensoverschrijdende Natura 2000-gebieden. Wel zijn er Natura 2000-gebieden die aansluiten op Natura 2000-gebieden op Belgisch of Duits grondgebied. De Natuurbeschermingswet gaat echter niet over de grens heen. Er zal daarom een Nederlands beheerplan worden opgesteld dat enkel van toepassing is op het beschermde gebied op Nederlandse grond. Hierbij is samenwerking met het betreffende buurland een nadrukkelijk punt van aandacht. Zie ook Nota van Antwoord paragrafen 1.1.5 en 1.3.3.

Aangezien de Natuurbeschermingswet 1998 beperkt is tot Nederlands grondgebied, kan Nederland geen vergunningplicht worden opgelegd voor activiteiten die in een andere lidstaat plaatsvinden. Die andere lidstaat zal, volgens artikel 6 van de Habitatrichtlijn, zijn eigen nationale wetgeving moeten hanteren om te beoordelen of zo'n activiteit mogelijke gevolgen heeft voor een Nederlands Natura 2000-gebied. Andersom moet Nederland in het kader van een vergunningverlening een habitattoets uitvoeren, om te bepalen of activiteiten binnen onze landsgrenzen mogelijke effecten hebben op Natura 2000-gebieden in Duitsland of België. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 4.3.3.

5.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

Enkele insprekers delen mede dat er op dit moment (en in de toekomst) op grote schaal zilverzandwinning aan de rand van de Brunssummerheide plaatsvindt. De insprekers verzoeken een opname van een passage in het aanwijzingsbesluit, waarin staat dat natuurwaarden niet opgeofferd kunnen worden aan de zilverzandwinning in het gebied. Een inspreker is van mening dat de zandwinning geheel onmogelijk moet worden gemaakt, omdat de Brunssummerheide anders sterk wordt verkleind. Tevens verzoekt een inspreker om de passage onder punt 5.9 over de mogelijkheid tot zilverzandwinning op de Brunssummerheide te verwijderen om zo de winning geheel onmogelijk te maken.

De doelstellingen voor de Brunssummerheide zoals die is aangegeven op de kaart, zijn in dit besluit beschreven. De zandgroeve aan de rand van het gebied vormt landschaps-ecologisch geen geheel met de heide. Omdat de zandgroeve onder de externe werking valt is toch gegarandeerd dat activiteiten in de groeve geen schadelijke effecten hebben op de natuurwaarden van de heide. Op grond van de huidige Natuurbeschermingswet 1998 geldt een vergunningplicht voor activiteiten (zoals zandwinning) die in en om Natura 2000-gebieden de beschermde natuur kunnen verslechteren of een significant verstrend effect hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. De genoemde passage heeft betrekking op het besluit tot het beschermd natuurmonument Brunssummerheide, wat als bijlage aan het aanwijzingsbesluit is toegevoegd, niet op het aanwijzingsbesluit zelf.

³⁸ De te nemen maatregelen voor grondwater worden gebiedsspecifiek vastgesteld via het GGOR in het stroomgebiedbeheerplan dat opgesteld wordt naar aanleiding van de Kaderrichtlijn Water (EU-richtlijn voor waterkwaliteit).

6 REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

6.1 ALGEMEEN

De wijze waarop de instandhoudingsdoelstellingen al dan niet verwezenlijkt moeten worden, wordt in vele zienswijzen aan de orde gesteld. Zo wordt in verschillende zienswijzen de wens uitgesproken om de plannen zo te ontwikkelen dat daardoor de aanwezige natuurwaarden zich kunnen verbeteren en voor de komende generaties behouden blijven. Er wordt gewezen op de diverse vormen van ongewenst gebruik van het gebied. In weer andere zienswijzen is men van mening dat bepaalde vormen van gebruik geen negatieve invloed op de natuurwaarden hebben en er wordt bepleit dat het huidige landgebruik ongehinderd voortgang moet kunnen vinden. In een ander verband wordt er zorg uitgesproken over de bescherming van een habitatype als heischrale graslanden (H6230). Er wordt opgemerkt dat door de nationale procedure, waarbij eerst de gebieden worden aangewezen en doelstellingen worden geformuleerd en pas in een later stadium de beheerplannen worden opgesteld, aan sociaal-economische belangen voorbij wordt gegaan. Ook zou er in zijn algemeenheid onvoldoende duidelijkheid bestaan over het algehele ambitieniveau en de consequenties van de aanwijzing en het toekennen van instandhoudingsdoelstellingen. Tot slot geven verschillende insprekers aan betrokken te willen worden bij het opstellen van het beheerplan.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Volgorde aanwijzing en beheerplan

De Nota van Antwoord gaat in paragraaf 1.4 in op de relatie tussen de aanwijzingsbesluiten en de nog op te stellen beheerplannen. De onderbouwing van de keuze om niet gelijktijdig tot vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en het beheerplan over te gaan wordt in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord uiteengezet.

Een verbijzondering hierop vormen de gebieden waar de provincies het voortouw hebben voor het opstellen van de beheerplannen. Op verzoek van de provincies heeft de minister van LNV in het Algemeen Overleg met de Tweede Kamer van 13 februari 2008 toegezegd te wachten met het definitief maken van de aanwijzingsbesluiten voor die gebieden waarvoor de provincie voortouwnemer is en die daarvoor door de provincie zijn aangemeld ("koppelingsafpraak"). De provincies zijn voor deze gebieden eerst in de gelegenheid gesteld met de betrokken partijen in de gebieden concept-beheerplannen op te stellen op basis van de ontwerp-aanwijzingsbesluiten. Deze afspraak beoogde draagvlak te creëren voor de beheerplannen en de implementatie daarvan en meer inzicht te geven in de haalbaarheid en betaalbaarheid van de instandhoudingsdoelstellingen en de begrenzing. De besluitvorming over de definitieve aanwijzingsbesluiten van deze gebieden is daarom uitgesteld tot na 1 september 2009. Voor dit Natura 2000-gebied zijn daarover afspraken gemaakt met de minister van LNV. In het kader van de "koppelingsafpraak" hebben de provincies tot 1 september 2009 de mogelijkheid gehad om gebiedsspecifieke wijzigingsvoorstellen in te dienen die voortkwamen uit de opgestelde concept-beheerplannen. De wijzigingsvoorstellen zijn in samenhang met de zienswijzen en op eenzelfde manier, zorgvuldig in overweging genomen. Bij brief van 26 januari 2010 zijn de provincies op de hoogte gebracht van hoe de minister voornemens is met de voorstellen van de provincies in het definitieve besluit om te gaan. Binnen het reguliere proces van de aanwijzing zijn alle overige zienswijzen behandeld.

Voor de gebieden waarvoor op 1 september 2009 nog geen concept-beheerplan was opgesteld, geldt dat evident nieuwe inzichten uit het beheerplanproces eveneens in het reguliere aanwijzingstraject zijn meegenomen, ook hier met inachtneming van de ingediende zienswijzen.

Beheerplan en bestaand gebruik

Het aanwijzingsbesluit legt - naast de begrenzing - de instandhoudingsdoelstellingen vast waarvoor het gebied als Natura 2000-gebied is aangewezen. De instandhoudingsdoelstellingen geven op hoofdlijnen duidelijkheid over het ambitieniveau (zie ook paragraaf 4.1 van deze bijlage), in termen van "behoud" en "uitbreiding"/"verbetering" van de omvang en kwaliteit van betreffende aangewezen habitatype of leefgebied van een (vogel)soort. De uitwerking in omvang, ruimte en tijd van de instandhoudingsdoelstelling(en) uit het aanwijzingsbesluit, is een thema dat in een beheerplan thuishoort. Als er voor het realiseren van deze instandhoudingsdoelstellingen bepaalde specifieke maatregelen nodig zijn, dan behoort dit ook in het beheerplan geregeld te worden. Dat kan betekenen dat er ook maatregelen

buiten de grenzen van het Natura 2000-gebied genomen moeten worden.

Zoals in paragrafen 1.5 en 4.2 van de Nota van Antwoord staat vermeld, kan bestaand gebruik een plaats in het beheerplan krijgen. Hierbij wordt zoveel mogelijk ruimte gelaten voor het continueren van bestaand gebruik, echter wel binnen de voorwaarden die de instandhoudingsdoelstellingen daaraan stellen. Uiteindelijk heeft het beheerplan een centrale rol als het gaat om de regulering van bestaand gebruik. In een beheerplan wordt concreet gemaakt hoe en op welke termijn de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied gerealiseerd kunnen worden. Het beheerplan zal duidelijkheid verschaffen over de vereiste ecologische randvoorwaarden ten behoeve van de instandhoudingsdoelstellingen en over de ruimtelijke samenhang met de omgeving. In het beheerplan zal dus ook aan de orde komen of bestaand gebruik (mogelijk onder voorwaarden) overeenkomstig het beheerplan kan worden uitgeoefend. Kan het bestaand gebruik niet overeenkomstig het beheerplan uitgeoefend worden en zorgt het bestaand gebruik ervoor dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert of dat er door het bestaand gebruik storende factoren optreden die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen een significant effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, dan moet het bevoegd gezag passende maatregelen treffen. Het bevoegd gezag kan dan de aanschrijvingsbevoegdheid gebruiken.

De opstellers van het beheerplan zullen onderling afstemmen hoe zij met bestaand gebruik om willen gaan en hoe zij dit in het beheerplan zullen opnemen. Mogelijk kan niet voor al het bestaand gebruik ten tijde van het vaststellen van het beheerplan worden bepaald wat het effect is op de instandhoudingsdoelstellingen. Voor deze gevallen zal dan een eventuele aanschrijving plaats moeten vinden indien blijkt dat er toch (significante) negatieve effecten zijn op de instandhoudingsdoelstellingen.

Jacht, wildbeheer en schadebestrijding worden gereguleerd door de bepalingen van de Flora- en faunawet. Dit betekent dat zienswijzen over dit onderwerp geen directe relatie hebben met de aanwijzing van Natura 2000-gebieden, maar met de bepalingen van de Flora- en faunawet. De huidige regels voor jacht en wildbeheer volgens de Flora- en faunawet zijn door de aanwijzing als Natura 2000-gebied niet gewijzigd. Over wildbeheer en schadebestrijding zijn afspraken gemaakt in het Faunabeheerplan. Zie verder paragraaf 6.4.2 van de Nota van Antwoord.

Betrokkenheid bij beheerplan

De wens om betrokken te worden bij het opstellen van het beheerplan en de diverse ideeën die daarover naar voren zijn gebracht, zijn een goed signaal. De integrale benadering die het beheerplan voorstaat, kan alleen succesvol zijn bij voldoende betrokkenheid. Per gebied is één bevoegd gezag de zogenaamde voortouwnemer voor het opstellen van het beheerplan. Voor dit gebied is dat Provincie Limburg. Het is aan de voortouwnemer om grondeigenaren, gebruikers, andere overheden en belanghebbenden of vertegenwoordigers te betrekken bij het beheerplan. Belanghebbenden kunnen natuurlijk ook zelf het initiatief nemen de voortouwnemer of hun vertegenwoordigers te benaderen. Het is niet uitvoerbaar verzoeken om betrokkenheid bij het beheerplan, zoals verwoord in een aantal zienswijzen, door te zenden aan de voortouwnemer.

6.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

Een inspreker constateert de laatste jaren een toename in de overtredingen van de ingestelde gebiedsverboden in het Natura 2000-gebied. De toegenomen recreatiedruk heeft volgens de inspreker een direct gevolg voor de biodiversiteit. De inspreker merkt op dat de afgelopen jaren de achteruitgang van de natuur samengaat met de afname van het toezicht en handhaving door de terreinbeheerder en de gemeentes. De inspreker is van mening dat de terreinbeheerder, samen met de omliggende gemeentes, zal moeten zorg dragen voor een betere handhaving.

De recreatiedruk in het gebied en de allocatie daarvan, worden uitgewerkt in het beheerplan (volgend op een toetsing van de effecten). Het toezicht op deze activiteiten zal aan de orde komen in een handavingsparagraaf van het beheerplan.

Een inspreker deelt mede dat een klein gedeelte van het Natura 2000-gebied al meer dan 30 jaar in gebruik is als homo-ontmoetingsplaats. Volgens de inspreker is contact zoeken op een dergelijke plaats binnen het

Brunsummerheide een bepaalde vorm van recreatie. De betreffende ontmoetingsplaats is volgens de inspreker onderdeel van de vitaliteit en kwaliteit van de woon- en leefomgeving van de homoseksuelen in de regio en zijn bezoekers ervan zelden tot last voor de omgeving. De inspreker is van mening dat dit specifieke gebruik in het beheerplan dient te worden opgenomen.

Diverse recreatieve activiteiten in het gebied kunnen doorgaan, zolang ze vallen binnen de gestelde regels zoals die worden uitgewerkt in het beheerplan (volgend op een toetsing van de effecten).

7 REACTIES OVER SCHADE

In een groot aantal zienswijzen wordt erop gewezen dat er als gevolg van deze aanwijzing inkomens- en vermogensschade kan optreden. Men mist in het besluit een paragraaf over schade en het betalen van een schadevergoeding. Verder wordt aangevoerd dat bij het aannemen van de Habitatrictlijn de toezegging is gedaan dat de eigenaren en de gebruikers van de grond niet de financiële last van deze maatregelen hoeven te dragen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 biedt volgens de insprekers geen afdoende mogelijkheid voor compensatie. Verder zou de aanwijzing als Natura 2000-gebied een schending van het eigendomsrecht opleveren en in strijd zijn met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens. Ook de beperkingen van artikel 19d tot en met 19l en artikel 20 van de Natuurbeschermingswet 1998 zou een dermate zware verplichting opleveren dat het eigendom of het gebruikersrecht geen waarde van enige betekenis overhoudt. Er wordt in dit kader om een volledige schadeloosstelling gevraagd.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Schadevergoeding

Zoals in hoofdstuk 5 van de Nota van Antwoord over dit onderwerp staat vermeld, zijn in de aanwijzingsbesluiten geen aparte vergoedingsregelingen opgenomen. De huidige wettelijke regeling biedt namelijk voldoende mogelijkheden voor compensatie. Het gaat dan in het bijzonder om artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998.

De aanwijzingsbesluiten zullen naar verwachting niet snel een recht op schadevergoeding geven, omdat het aanwijzingsbesluit zelf over het algemeen geen beperkingen oplevert. Pas in het kader van het beheerplan of bij vergunningverlening kunnen beperkingen worden gesteld aan het bestaand gebruik, aan voorgenomen uitbreidingsmogelijkheden of aan de ontwikkeling van nieuwe activiteiten. Men komt in aanmerking voor schadevergoeding, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. er is schade geleden door een aanwijzing van een Natura 2000-gebied, door het weigeren van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (of door een daaraan verbonden voorwaarde) of door bepalingen in het Natura 2000-beheerplan;
2. de schade behoort redelijkerwijs niet (geheel) voor eigen rekening te blijven;
3. de vergoeding van de schade is niet (voldoende) verzekerd door aankoop, onteigening of door andere maatregelen, zoals beheersubsidies.

Rol van het beheerplan bij schade

In de nog op te stellen Natura 2000-beheerplannen zal uiteindelijk worden bepaald wanneer en hoe de doelen gerealiseerd worden en welke maatregelen daarvoor noodzakelijk zijn. Pas op dat moment kan er een nauwkeurige kosteninschatting worden gemaakt. Er wordt grote waarde gehecht aan goede financiële dekking van de realisering van de doelen in de beheerplannen. Het bovenstaande houdt niet alleen in dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Het betekent ook dat de compensatie van mogelijke inkomens- en vermogensschade van de betrokken eigenaren en gebruikers aan de orde dient te komen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 is juist voor dit doel door de wetgever in de wet opgenomen en deze heeft gemeend daarmee een voldoende mogelijkheid voor nadeelcompensatie te bieden. Resolutie 2004/2164(INI) van het Europese Parlement over de financiering van Natura 2000, waarnaar verschillende keren in zienswijzen is verwezen, biedt dan ook geen grond voor de stelling dat artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 onvoldoende compensatiemogelijkheden zou bieden.

Eigendomsrecht

Van schending van het eigendomsrecht en van strijdigheid met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is geen sprake. Artikel 1, eerste lid, van het Eerste Protocol van het EVRM bepaalt dat alle natuurlijke rechtspersonen recht hebben op het ongestoord genot van hun eigendom en dat niemand van zijn eigendom zal worden beroofd, behalve indien sprake is van algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht. De voorwaarden die worden gesteld aan het beheer van grond, die nodig is voor het realiseren van het Natura 2000-netwerk, leveren geen aantasting op van het recht van eigendom. De

bepaling uit het EVRM laat onverlet dat de Staat het recht heeft om die wetten toe te passen die noodzakelijk worden geacht om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang.

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Directie Natuurbeheer

N-95-9988

15 december 1995

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende, dat het gebied, bekend onder de naam "Brunssummerheide" in de gemeenten Brunssum, Landgraaf en Heerlen, gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onderdeel b, van de Natuurbeschermingswet:

dat het natuurmonument een onderdeel vormt van de Ecologische Hoofdstructuur, zoals aangegeven in het Natuurbeleidsplan (Kamerstukken II 1989-1990, 21 149, nrs. 2-3);

dat het gebied is gelegen op de overgang van de Centrale Slenk in het noorden en de tertiaire hoogvlakte in het zuiden, waarbij de Feldbiss (breuk) de scheidingslijn is;

dat in dit breukengebied sprake is van bijzondere hydro-geologische omstandigheden;

dat door deze hydro-geologische situatie diverse bronnen in het gebied voorkomen, waarvan de hoogveenvorming in het gebied afhankelijk is;

dat het natuurmonument bestaat uit actief hoogveen, verschillende hellingveentjes, droge en natte heide, bron- en broekbos, een open zandvlakte, vochtige hooilanden, droge schraalgraslanden en een beek die zijn natuurlijk karakter behouden heeft;

dat door het voorkomen van Miocene afzettingen aan de oppervlakte en het (zichtbaar) voorkomen van een aardverschuivingsgebied gesproken kan worden van een bijzondere geologische betekenis van het gebied;

dat sprake is van een zeer bijzondere gradiëntsituatie, omdat in Nederland alleen hier een overgang voorkomt van dekzandgebied met zandige löss naar lössgebied;

dat in samenhang met en ten gevolge van de in het natuurmonument voorkomende verscheidenheid in milieu-omstandigheden een grote variëteit aan minder algemene tot zeldzame plantesoorten en plantengemeenschappen voorkomt, waarvan sommige typisch zijn voor brongebieden en gebieden met actief hoogveen;

dat van deze vegetatietypen met name het type met de specifieke hoogveenvormende veenmossen van nationaal belang is;

dat de Brunssummerheide het enige gebied in Nederland is, waar heide en veen op tertiaire afzettingen voorkomen;

dat het natuurmonument zeer rijk is aan zeldzame plantesoorten;

dat het gebied gerekend wordt tot een van de rijkste sieraalgebieden van Nederland;

dat het natuurmonument, mede door zijn oppervlakte, van grote ornithologische betekenis is, met name voor broedvogels;

dat het natuurmonument van groot belang is door het voorkomen van diverse soorten amfibieën en reptielen, waaronder enkele zeldzame en ernstig bedreigde soorten;

dat het natuurmonument uit een oogpunt van natuurschoon van belang is door de oppervlakte, de ligging, de grote afwisseling in biotootypen en landschapselementen en de grote hoogteverschillen binnen dit gebied;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de hiervoor genoemde kenmerken en waarden, maar ook de bodemkundige en hydrologische gesteldheid en de voor de fauna noodzakelijke rust;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van het natuurmonument niet reeds op een andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gezien de beschikking van 16 december 1994, kenmerk NBLF-94-12015, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van het gebied "Brunsummerheide";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Limburg ingezonden beschouwingen en schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Raad voor het Natuurbeheer en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

Gelet op artikel 7, in samenhang met artikel 9, van de Natuurbeschermingswet;

BESLUIT:

Artikel 1

Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied "Brunsummerheide", voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend **gemeente Brunssum**, sectie B, nrs. 1355 (ged.), 2074, 3027, 3918, 3920 (ged.), 4169, 4719 (ged.), 4775 (ged.), 4863, 4864, 4865, 4867, 4868, 4906 (ged.), 5871, 6287, 6421 (ged.), 7453, 7682 en 7683 (ged.);

gemeente Heerlen, sectie B, nrs. 3966, 6136 (ged.), 6304, 6305, 7578, 7689, 7691, 7692, 7693, 7694, 7695, 7696 en 7697;

gemeente Nieuwenhagen, sectie A, nrs. 10, 17, 158, 159, 183, 999, 1002, 1223, 1292, 1293, 2124, 2159, 2223, 2224, 2227, 2228, 2229, 2354, 2355, 2452, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2564, 2626, 2627, 2715, 2716, 2717, 2719, 2824, 2827, 3283, 3284 (ged.), 3285 (ged.), 3351 (ged.), 3352, 3579 (ged.), 3599 (ged.), 3644, 3645, 3646, 3665 en 3770;

gemeente Landgraaf, sectie E, nrs. 66, 67 en 70.

een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN194.

Artikel 2

De bij deze beschikking behorende toelichting maakt deel uit van deze beschikking.

DE MINISTER VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ.

voor deze,

DE DIRECTEUR-GENERAAL LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ.

Ir. J.F. de Leeuw

TOELICHTING

1. Inleiding

Het beschermd natuurmonument is gelegen in oostelijk Zuid-Limburg, binnen het stedelijk gebied van Brunssum, Hoensbroek en Heerlen. De grootste oppervlakte van het reliëfrijke gebied bestaat uit heide en bos en aan de zuidkant van het gebied liggen deels extensief gebruikte landbouwgronden. Van grote natuurwetenschappelijke betekenis zijn met name het (actieve) hoogveengebied en de hellingveentjes. Dit laatste terreintype komt in de breukzone, die dwars door het beschermd natuurmonument loopt, voor.

Het gebied is zeer recent grotendeels in eigendom en beheer overgedragen door het Recreatieschap Oostelijk Zuid-Limburg (OZL) aan de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland ('Natuurmonumenten'). Als stedelijk uitloopgebied heeft het gebied een belangrijke recreatieve functie. Daartoe bevindt zich aan de rand van het beschermd natuurmonument een bezoekerscentrum. De oppervlakte van het beschermd natuurmonument is ca 515 ha.

Het beschermd natuurmonument maakt deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur uit het Natuurbeleidsplan en herbergt veel zeldzame en bedreigde dier- en plantesoorten.

Door wijzigingen in de hydrologie en de hoge recreatieve druk worden de bestaande natuurwaarden in het gebied bedreigd.

D.m.v. ontgroningen in enkele beperkte deelgebieden van de "Brunsummerheide" (deelgebieden grenzend aan het natuurmonument), wordt de grondstof zilverzand gewonnen.

Het Kabinet acht de winning van deze, ook in de ons omringende landen schaars voorkomende, oppervlakedelfstof van een dusdanig groot nationaal belang, dat het in het Structuurschema Oppervlakedelfstoffen (Deel 3, Kabinetsstandpunt, Tweede kamer 1994-1995, 23 625, nr. 4-5) hiervoor een zgn. 'uitspraak van wezenlijk belang' heeft opgenomen, die stelt dat het Kabinet waarde hecht aan het doorgaan van de zilverzandproductie.

2. Natuurwetenschappelijke betekenis en natuurschoon

2.1. Geologie en geomorfologie

De oudste binnen het gebied aan de oppervlakte voorkomende afzettingen zijn fijne mariene witte zanden uit het Mioceen (Tertiair). Tijdens transgressie- en regressiefasen zijn deze zanden over een grote oppervlakte afgezet. In afvoerloze laagten heeft zich veen kunnen ontwikkelen. Dit veen wordt in Duitsland nog plaatselijk afgegraven (bruinkoolwinning).

Aan het eind van het Midden Mioceen kwam een definitief einde aan de mariene invloed in dit deel van Zuid Limburg. In de daaropvolgende periode, die tot in het begin van het Pleistoceen voortduurde, heeft de vroeger veel oostelijker stromende Maas zand, klei en grind afgezet. Deze afzettingen worden wel gerekend tot de Kiezoëliet-formatie. Naast het bedekken van de (zilver)zandlagen, heeft de oer-Maas ook veel zand uit het Mioceen verplaatst, waardoor een uitgebreid geulenpatroon kon ontstaan.

Naast de zee en de rivier is nog een derde factor van grote betekenis geweest voor de huidige vorm en opbouw van het gebied. Dwars door het gebied, parallel aan de Nieuwenhagener weg, loopt de zogenaamde Feldbissbreuk. Deze breuk vormt de westgrens van de Centrale Slenk. Het hoogteverschil tussen de bovenkant van de Mariene afzettingen van de Centrale Slenk en de aanliggende horst (grootste deel van de Brunsummerheide) bedraagt ca 65 meter. Door bodemdaling en bodemopheffing wijzigde de loop van de Maas zich en heeft de rivier een groot deel van haar eigen afzettingen opgeruimd.

Vervolgens werden gedurende de ijstijden in het Pleistoceen zanden afgezet waardoor de oude afzettingen plaatselijk werden bedekt met dekzanden en löss (zuidkant van het gebied).

In de warmere periode die op het Pleistoceen volgde (het Holoceen) werden beekdalen door erosie uitgeslepen en kon zich in natte afvoerlose laagten veen ontwikkelen (formatie van Singraven). Dit proces van veenvorming vindt nog steeds plaats.

Door erosie ontstond er binnen een groot erosiebekken een sterk vertakt systeem van dalen, restheuvels en plateaus.

De gevolgen van al deze processen zijn in het veld nog goed te herkennen.

2.2. Bodem en water

De meest opvallende bodemeenheid wordt gevormd door de vlierveen- en broekeerdgronden in het centrum van het beschermd natuurmonument. Deze bodemtypen staan sterk onder invloed van kwel: het grondwater staat op of aan de oppervlakte. Veen- en moerige gronden komen lokaal ook voor in het oosten van het gebied (hangveentjes). Deze morfologisch en ecologisch zeer waardevolle elementen zijn erg zeldzaam in Nederland.

Het grootste deel van het gebied wordt echter ingenomen door oude (mariene en fluviatiele) afzettingen. Omdat zich daar nauwelijks bodemvorming heeft voorgedaan, worden deze gronden tot de vaaggronden gerekend. In het gebied komen ook leemgronden (lössgronden) voor. Het betreft gronden aan de zuidkant van het beschermd natuurmonument en in het zuidwesten.

Alleen op de laatste plaats heeft zich een briklaag ontwikkeld (brikgronden). Met uitzondering van de veen- en moerige gronden komen in het beschermd natuurmonument alleen hangwaterprofielen voor.

2.3. Flora en vegetatie

Door de grote abiotische verschillen is het beschermd natuurmonument zeer soortenrijk en komen er diverse zeldzame en zeer zeldzame plantengemeenschappen voor. Floristisch is globaal een vijfdeling te maken: het veengebied, de natte heiden, de droge heiden, de schraallanden en de bossen. Binnen deze terreintypen zijn duidelijke verschillen.

Het veengebied, waar het in Nederland zeldzame proces van actieve hoogveenvorming nog steeds plaats vindt, is zeer rijk aan veenmosveensoorten. Tenminste 12 soorten zijn in dit gebied aangetroffen, waaronder hoogveenvormers. Voorts komen in dit gebiedstype Beenbreek, Sterzegge, Lavendelheide, Veenbes, Moerasviooltje, Kleine- en Ronde zonnedaauw en Veenpluis voor.

Naast Dopheide komen in de natte heide ook de zeldzame soorten als grote Wolfsklauw, Moeraswolfsklauw, Klokjesgentiaan, Vleugeltjesbloem en Witte- en Bruine snavelbies voor.

De droge heide behoort tot de minder soortenrijke gebiedstypen. Struikheide, Kruipe- en Stekelbrem en Tandjesgras bepalen hier met name het aspect.

Op de voedselarme (zilverzand)gronden heeft zich heischraal grasland met onder andere Eekhoorngras en Breukkruid ontwikkeld.

Omdat met name de bossen op verschillende grondsoorten voorkomen, loopt de diversiteit aan plantesoorten en plantengemeenschappen hier het meest uiteen. Zeer zeldzaam is in ieder geval het zeer fraai ontwikkelde berkenbroekbos met verschillende veenmosveensoorten.

Door de bijzondere omstandigheden in de bronnen van de Brunsummerheide (watertype en de aanwezigheid van enkele veenmossoorten) komen er sieraalgensoorten voor, die elders in Nederland niet worden aangetroffen.

Tot slot is het voorkomen van Duizendknoopfonteinkruid in poelen en beeklopen van belang.

2.4 Fauna

2.4.1. Avifauna

Het beschermd natuurmonument is in Zuid Limburg het enige heidegebied van enige omvang. Daarom heeft het gebied een grote betekenis voor aan heideterreinen gebonden vogelsoorten. Met name soorten uit de wat kleinschalige heideterreinen zijn goed vertegenwoordigd.

In het gebied broeden ca 90 soorten waaronder Boomleeuwerik, Boompieper, Zwarte specht, Buizerd, Havik, Wespandief, Bosuil en in sommige jaren Boomvalk. Door verschillende oorzaken nemen de laatste jaren de soortenrijkdom en de aantallen per soort enigszins af.

2.4.2. Herpetofauna

Het beschermd natuurmonument is van grote betekenis voor amfibieën en reptielen. Bedreigde soorten als de Ringslang, Zand- en Levendbarende hagedis en Hazelworm weten zich in het gebied goed te handhaven. Bruine kikker en Heikikker zijn vrij talrijk in het gebied. Voorts komen meerdere soorten groene kikkers voor. De Boomkikker is sinds 1981 uit het gebied verdwenen.

Van de padden zijn de Knoflookpad en Vroedmeesterpad zeldzaam, en de Rugstreeppad en Gewone pad zeer algemeen in het gebied.

Tot slot komen 4 soorten salamanders voor, waaronder de Alpenwatersalamander en de Vinpootsalamander.

2.4.3. Zoogdieren

In het beschermd natuurmonument komen minder algemene zoogdiersoorten voor als Hazelmuis, Steenmarter, Boommarter, Buning, Hermelijn en Wezel.

In het zuidelijk deel van het beschermd natuurmonument (landbouwpercelen) komt de in Nederland zeldzame Hamster voor.

2.5. Natuurschoon

De morfologie en het begroeiingstype bepalen in belangrijke mate de hoge landschappelijke kwaliteit van het beschermd natuurmonument. Zowel de bronnen als het dal van de Roode Beek zijn nog zeer gaaf in het gebied aanwezig. Een ander belangrijk en herkenbaar element in het landschap is de aanwezigheid van een breuk en de verschillende verschijnselen die met de aanwezigheid van die breuk samenhangen (hoogteverschillen, hellingveentje, aardverschuivingsgebied). Door bovengenoemde kenmerken, maar ook door de duidelijk herkenbare relatie tussen bodem en vegetatie heeft het beschermd natuurmonument een hoge landschappelijke kwaliteit en is het uit een oogpunt van natuurschoon van veel waarde.

3. Begrenzing

De begrenzing van de tot het beschermd natuurmonument behorende terreinen is zo gekozen, dat er in ecologisch, geomorfologisch en landschappelijk opzicht een onderling samenhangend geheel onder de werking van de Natuurbeschermingswet is gebracht.

Voor de exacte begrenzing wordt verwezen naar de bij de beschikking behorende kaart BN194.

4. Bescherming krachtens andere instrumenten

Het streekplan voor Zuid-Limburg is vastgesteld op 19 februari 1987. Hierin is het gebied grotendeels aangeduid als natuurgebied met hoge actuele en potentiële natuurwaarden. Voorts staat aangegeven dat het gebied thans wordt bedreigd door de toenemende recreatie.

De landbouwfunctie langs de randen van het gebied kan niet meer dan een ondersteunende rol blijven vervullen.

In de uitwerking van het streekplan (vastgesteld in oktober 1991) staat aangegeven dat de landbouwgronden buiten de zogenaamde landbouwkerngebieden vallen: er is geen perspectief voor een duurzame hoofdberoepslandbouw en bedrijfsontwikkelings-landbouw. De nadruk ligt hier vooral op landbouw als nevenberoep met een verbrede doelstelling.

Op bestemmingsplanniveau gelden drie bestemmingsplannen.

Het *bestemmingsplan Brunsummerheide (Gemeente Heerlen)* is door een besluit van de Kroon in 1977 rechtsgeldig geworden. De bossen en heide hebben de bestemming "natuurgebied", en de landbouwgronden "landschappelijk gebied met beperkt recreatief gebruik".

Het *bestemmingsplan* dat het deel van de *gemeente Brunssum* beslaat is vastgesteld in 1977. In dit bestemmingsplan zijn delen aangeduid als "bosgebied met intensief recreatief gebruik", "bosgebied met extensief recreatief gebruik", "landschappelijk gebied met intensief recreatief gebruik" en "landschappelijk gebied met extensief recreatief gebruik". Binnen deze gebieden zijn diverse deelgebiedjes aangeduid als "natuurgebied".

Tot slot het *bestemmingsplan van de gemeente Landgraaf*, vastgesteld in december 1974. De hoofdbestemmingen "bosgebied" en "landschappelijk gebied" zijn verder opgesplitst naar de mate waarin recreatief gebruik mogelijk is (intensief en extensief). Voorts liggen er nog kleine delen die als "natuurgebied" zijn bestemd. Ten westen van de Europaweg is het bos bestemd als "bosgebied" en de landbouwgronden als "landschappelijk gebied met intensief recreatief gebruik". De Kroon heeft echter goedkeuring aan de gebruiksvoorschriften onthouden. Ten oosten van de Europaweg is het bos bestemd als "bosgebied" en "natuurgebied".

5. Huidig gebruik en beheer

5.1. Bosbeheer

Het bosbeheer is tot nu toe uitgevoerd aan de hand van het Beheersplan voor bos en natuurgebieden van het OZL (1986-1995).

In een deel van de bossen vindt het proces van spontane verjonging plaats. De beekbegeleidende bossen bezitten thans een redelijke mate van zelfregulatie.

De aanwezige productiebossen worden onderhouden in een 3 à 4-jarige cyclus van stamtaalreductie. Ten behoeve van een structuurverbetering binnen enkele boskernen is een onderbeplanting uitgevoerd.

De bramengroei binnen de bossen wordt d.m.v. schapenbegrazing beperkt en Amerikaanse vogelkers en Amerikaanse eik worden handmatig verwijderd.

5.2. Natuurbeheer

5.2.1. De heide

Ook het natuurbeheer op de heide is tot nu toe uitgevoerd aan de hand van het Beheersplan voor bos en natuurgebieden van het OZL (19860-1995).

Het ca 200 ha grote heideterrein wordt momenteel, samen met bosgedeelten en schrale graslanden, intensief begraasd door een kudde van 400 ooien. Deze begrazing heeft tot aantoonbaar positieve effecten geleid voor wat betreft de terugkeer van de heide.

Opslag van grove den en berk wordt consequent in handkracht verwijderd.

Naast deze beheersmaatregelen wordt pleksgewijs gechopperd en geplagd. Branden vindt niet meer plaats.

5.2.2. Hoogveengebied

In het gebied waar hoogveenvorming actief en sterk plaatsvindt is het beheer erop gericht om zoveel mogelijk water in dit deel van het beschermd natuurmonument vast te houden.

5.2.3. De vennen en poelen

De vennen en poelen hebben een belangrijke functie voor amfibieën en insecten. Een poel is ontdaan van de aanwezige sliblaag.

5.3. Agrarisch gebruik

Slechts een klein deel van het beschermd natuurmonument is in agrarisch gebruik.

Het betreft gronden die in het algemeen intensief worden beheerd.

Een probleem vormt de erosie. In perioden met onbedekte grond en veel neerslag spoelt de teetlaag af naar lager gelegen delen van het beschermd natuurmonument.

5.4. Jacht en wildbeheer

De jacht is voor een periode van 12 jaar verhuurd aan de Wildbeheereenheid "Brunsummerheide en Schinveldse bossen" en loopt tot 1 april 2001.

De vergunninghouder heeft de verplichting zich tijdens de jachtuitoefening te conformeren aan het goedgekeurde "Faunabeheersplan lange termijn" en het jaarplan van de Wildbeheereenheid. Er is een maximalisering van geweren en een beperking van bejaagbare soorten. In delen van het beschermd natuurmonument zijn geen jachthuurrechten gevestigd i.v.m. het recreatieve gebruik of de aanwezigheid van zeer kwetsbare natuurwaarden. De vergunninghouder heeft een meldingsplicht aan Natuurmonumenten (voorheen aan het OZL) betreffende afschot, wildschade en telgegevens.

5.5. Recreatie

Het beschermd natuurmonument wordt zeer intensief door dagrecreanten bezocht.

Dit feit, maar ook doordat het terrein wordt gebruikt door recreanten met A.T.B.-fietsen, terreinauto's en motoren en het paardrijden buiten de aangegeven routes en locaties, vormt een ernstige bedreiging voor het beschermd natuurmonument.

Door een vermindering van het aantal paden is de recreatiedruk plaatselijk enigszins afgenomen.

5.6. Toegankelijkheid

Het gebied is niet toegankelijk voor motorvoertuigen en bromfietsen. Mede door een zeer groot aantal toegangswegen is de druk op het gebied erg groot: 1,5 miljoen recreanten per jaar. Schade wordt veroorzaakt door onrechtmatig gebruik (auto's, motorcross, droppings e.d.).

D.m.v. zonering is getracht om de recreatieve druk plaatselijk te verlichten

5.7 Onderzoek

In het gebied vindt vrij intensief biologisch onderzoek plaats. Met name de ontwikkeling in de vegetatie en in de broedvogelbevolking wordt nauwlettend gevolgd.

Binnen het gebied staan enkele grondwaterstandsbuizen (Sigrano). Er zijn gegevens beschikbaar vanaf augustus 1972.

5.8. Bebouwing en bewoning, erven

Aan de buitenkant van het beschermd natuurmonument is een bezoekerscentrum met brede doelstelling. Hier zijn ook een Volkssterrenwacht en een kinderboerderij gesitueerd.

Binnen het beschermd natuurmonument ligt het verkennercentrum de Heicop, een terrein voor paintballshooting en de manege Brunssum. Verder bevinden zich op de Arendsberg een tennisbanencomplex (Tennisclub Nieuwenhagen), een cooperbaan met bijbehorende faciliteiten, alsmede een drinkwaterdruk-vermeerderingsstation.

5.9. Zilverzandwinning

Zoals vermeld in § 1 (Inleiding) vindt momenteel zilverzandwinning plaats in beperkte deelgebieden, direct grenzend aan het natuurmonument. Dit zand is nodig als grondstof t.b.v. hoogwaardige industriële processen (glas, verf, chips voor computers, gieterijen etc.). In Nederland komt zilverzand vrijwel uitsluitend voor in dit gebied (het gebied van de Brunsummerheide en in de ondergrond van enkele aangrenzende stedelijke gebieden).

Zilverzandwinning in nieuw(e) deelgebied(en) van de Brunsummerheide wordt niet uitgesloten.

In eventueel voorkomende gevallen geldt het compensatiebeginsel van het Structuurschema Groene Ruimte 1995 (hoofdstuk 6, § 6.6 Compensatiebeginsel).

6. Gewenst beheer

Voor het beschermd natuurmonument is in opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij in 1994 een concept-beheersvisie opgesteld. Naar het zich laat aanzien zal de beheersvisie in 1996 worden vastgesteld.

6.1. Bosbeheer

Ten behoeve van de ontwikkeling van een grotere biodiversiteit in de bossen en heideterreinen is het gewenst het bosbeheer te extensiveren. Hierdoor kunnen spontane processen in het bos beter tot hun recht komen. Een gevolg van deze keuze is dat het aandeel dood hout zal toenemen, er structuurrijkere bossen ontstaan en zich een mantelzoomvegetatie kan ontwikkelen.

6.2. Natuurbeheer

6.2.1. De heide

Ook het heidebeheer zal plaatselijk moeten worden geëxtensiveerd. Het aandeel oude en structuurrijke heide dient toe te nemen om de (verloren gegane) avifaunistische en herpetologische waarden te versterken.

6.2.2. Hoogveengebied

Het beheer zal erop gericht blijven om het proces van actieve hoogveenvorming te laten voortgaan. In een concept-beheersvisie is aangegeven welke maatregelen daarvoor moeten worden genomen. Daarvoor is ecohydrologisch onderzoek noodzakelijk.

6.2.3. De vennen en de poelen

In het beheer zullen de wateroverendheid en de kwaliteit van het water als uitgangspunt dienen voor het beheer. Op enkele plaatsen zal daartoe de bodem van de vennen moeten worden opgeschoond.

6.3. Agrarisch gebruik

Het bestaande agrarische beheer is schadelijk voor de natuurwaarden binnen de natuurterreinen van het beschermd natuurmonument (met name vermetings- en erosie-invloeden). In de uitwerking van het streekplan is deze richting reeds aangegeven.

Ten gunste van de in het gebied voorkomende Hamster zal ernaar worden gestreefd om binnen de begrenzing van het beschermd natuurmonument een bepaalde oppervlakte graan te realiseren.

Ter verkleining van de erosieproblematiek, zullen, in samenhang met de aanleg van landschappelijke voorzieningen, nieuwe mogelijkheden voor een aantal organismen (vlinders, vogels, kleine zoogdieren) worden gecreëerd.

Het gebruik van hulp- en meststoffen op aanliggende akkers zou moeten worden vermindert.

6.4. Jacht en wildbeheer

Het is gewenst dat de jacht wordt uitgeoefend conform het rijksbeleid ten aanzien van jacht in natuurgebieden. Uitgangspunt van dat beleid is dat jacht in natuurgebieden uitzondering en geen regel is. Dit houdt in dat de algemene beleidslijn voor de jacht in natuurgebieden is, dat hierin geen jacht plaatsvindt op trekkende wildsoorten, en dat jacht op standwildsoorten in beginsel slechts plaatsvindt indien de navolgende belangen binnen en buiten het natuurgebied daartoe nopen:

- het voorkomen van belangrijke schade aan vee, gewassen, bossen en bedrijfsmatige visserij;
- de bescherming van natuurwaarden;
- de bescherming van volksgezondheid en openbare veiligheid;
- de bescherming van waterkeringen;
- de veiligheid van het luchtverkeer.

Voor bejaging van standwild in natuurgebieden is ruimte voor zover de bescherming van vermelde belangen daartoe noopt. Uitgangspunt dient steeds te zijn dat de functie van het terrein door de bejaging niet wezenlijk wordt aangetast. De keuze en inzet van jachtmiddelen dient in geval van jacht in het beschermd natuurmonument zodanig te zijn dat aantasting van natuurwaarden zoveel mogelijk wordt beperkt. In die gevallen dat schade wordt veroorzaakt door wild waarvan het leefgebied deels binnen en deels buiten het beschermd natuurmonument is gelegen, zal wederzijdse afstemming noodzakelijk zijn tussen beheerder of jachthouder van het beschermd natuurmonument en de jachthouder of wildbeheereenheid van de omliggende gronden. In een wildbeheerplan kunnen afspraken hierover worden vastgelegd.

6.5. Recreatie

Het is wenselijk een zonering in ruimte en/of tijd in het recreatief medegebruik van het beschermd natuurmonument te bewerkstelligen, voorzover die niet reeds aanwezig is. Behoud en versterking van de natuurwetenschappelijke waarden en het natuurschoon dienen hierbij uitgangspunt te zijn. Enerzijds zal hierbij worden gezien hoe, met inachtneming van voornoemd uitgangspunt, het recreatief gebruik kan worden gehandhaafd dan wel vergroot. Anderzijds is in knelpuntsituaties verplaatsing dan wel sanering van voor het beschermd natuurmonument schadelijke vormen van recreatie gewenst.

Schadelijke vormen van recreatie zijn niet in overeenstemming met het streven de natuurwaarden en het natuurschoon van het beschermd natuurmonument te behouden of te herstellen. Het is daarom ongewenst in het beschermd natuurmonument nieuwe schadelijke vormen van recreatie toe te laten. Voor bepaalde vormen van recreatie zijn, in verband met de schadelijke effecten ervan, binnen het beschermd natuurmonument geen mogelijkheden meer. Met behulp van de Natuurbeschermingswet ontstaan er extra mogelijkheden om ongewenst gebruik te beëindigen.

In verband met het bovenstaande kan nog het volgende worden vermeld. Het tot nu toe bestaande intensieve gebruik van het gebied voor meerdere doeleinden leidt tot knelpunten en maakt maatregelen wenselijk. Recreatie dient zich te beperken tot natuurgerichte vormen. Activiteiten als het rijden met terreinauto's, motoren, crossfietsen, het houden van droppings en paardrijden buiten de aangegeven routes en locaties zijn ongewenst.

6.6. Toegankelijkheid

In de uitwerking van de zonering is de sturing van de toegankelijkheid een middel. Deze moet er vooral op gericht worden dat de druk van de meest kwetsbare gebieden wordt afgeleid. Daartoe zal ook naar mogelijkheden buiten het beschermd natuurmonument moeten worden gekeken.

6.7. Onderzoek

Recreatie- en ecohydrologisch zijn noodzakelijk om aan te kunnen geven of de natuurwaarden binnen het gebied zich kunnen handhaven. Met name de relatie met de ontgrondingen zal aandacht in dat onderzoek moeten krijgen. Voorts zal er een monitoring-programma moeten worden opgestart om de effecten van de beheersmaatregelen te kunnen volgen.

6.8. Bebouwing en bewoning, erven

Binnen het gebied ligt het verkennerscentrum Heicop, een terrein voor Paint-ball-shooting en een manege. Het is gewenst dat de negatieve activiteiten die samenhangen met het voorkomen van deze voorzieningen worden beëindigd of verplaatst naar locaties buiten het beschermd natuurmonument. De Tennisclub Nieuwenhagen en een drinkwaterdrukvermeerderingsstation van de Waterleiding Maatschappij Limburg kunnen hun activiteiten voortzetten.

7. Rechtsgevolgen van de aanwijzing

De toepassing van de Natuurbeschermingswet is gericht op de instandhouding en het herstel van de aanwezige natuurwaarden en het natuurschoon. In het algemeen kan worden gesteld dat het sinds jaar en dag in het beschermd natuurmonument bestaande grondgebruik in zijn huidige omvang en intensiteit, behoudens de hierna genoemde uitzonderingen, zonder vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet kan worden voortgezet. Desalniettemin is het gewenst om het gebruik en het beheer van het natuurmonument meer te richten op behoud, herstel en, waar mogelijk, ontwikkeling van de natuurwaarden van het gebied.

7.1. Rechtsgevolgen ex artikel 12

Ingevolge artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn, een vergunning worden aangevraagd. Handelingen zijn niet vergunningplichtig indien deze zijn opgenomen in een beheersplan ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet.

De vergunningplicht als vermeld in artikel 12 geldt niet alleen voor handelingen binnen het beschermd natuurmonument, maar is in beginsel ook van toepassing op handelingen daarbuiten, indien zij een negatieve invloed op de in het beschermd natuurmonument aanwezige waarden hebben. Behoudens bijzondere gevallen, waarmee in dit verband handelingen worden bedoeld die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, zal de aanwijzing evenwel geen gevolgen hebben voor het huidige gebruik en beheer van het aangrenzende gebied.

Het aanvragen van een vergunning dient te geschieden bij de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

De in artikel 12 bedoelde verbodsbepalingen gelden voor iedereen. Het is niet mogelijk op voorhand precies aan te geven welke handelingen al dan niet vergunningplichtig zijn. In de eerste plaats hangt dit samen met de gevarieerde opbouw van het beschermd natuurmonument. In de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit sterk verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al dan niet is vereist. Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om een en ander zelf te beoordelen, wordt aangeraden in voorkomende gevallen de Regionale Directie Zuid Limburg te raadplegen. Daar zal uitsluitel kunnen worden gegeven over de vraag of het al dan niet noodzakelijk is een vergunning aan te vragen. Het adres van de Regionale Directie Zuid is vermeld in § 8 (Inlichtingen).

Om de gedachten enigszins te bepalen wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen die, gelet op de te verwachten schadelijke effecten, aan een vergunning gebonden zullen zijn. Het is een niet-limitatieve opsomming:

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet.
- Plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken voer- en vaartuigen, caravans en tenten.
- Aanleggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, constructies, installaties of apparatuur.
- Aanleggen of verharden van wegen, paden, banen of parkeergelegenheden en het aanleggen van andere oppervlakteverhardingen van enige omvang.
- Opslaan, storten, lozen, bergen, deponeren of verbranden van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, vloeistoffen, producten of materialen.
- Het verrichten van handelingen die wijziging van de waterhuishouding, (grond)waterkwaliteit of (grond)waterstand in het beschermd natuurmonument beogen of ten gevolge kunnen hebben, zoals:
  - het graven, verbreden, verdiepen, verleggen of dichten van watergangen, beken, plassen, vijvers en vennen;
  - het lozen van water op watergangen, beken, plassen vijvers en vennen;
  - het aanleggen van kunstwerken als stuwen en duikers;
  - het aanleggen van drains.
- Aanbrengen of aanleggen van (oever)beschoeiingen en betuiningen.
- Aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen zoals kampeerterrainen, lig- of speelweiden, picknickplaatsen, trainingsplaatsen voor honden, enz.
- Het uitoefenen van de jacht anders dan op basis van het lopende jachthuurcontract. Na afloop van dit contract is voor de bejaging van standwild ruimte voorzover de bescherming van de in § 6.4 vermelde belangen daartoe nopen

- Het verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het sinds jaar en dag bestaande grondgebruik beogen of ten gevolge kunnen hebben, zoals
  - bodem verlagen, ophogen, egaliseren, ontginnen, graven, ploegen, woelen, vervenen en frezen;
  - scheuren, frezen en diepploegen van grasland en bouwland;
  - ontginnen van moerassige laagten, bos en ruigten;
  - verrichten van bodemverbeteringswerkzaamheden.
- Het gebruik van meststoffen.
- Het gebruik van bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen.
- Beweiding met dieren, anders dan volgens het sinds jaar en dag bestaand gebruik in zijn huidige omvang en intensiteit.
- Het dunnen, rooien, vellen, snoeien en planten van bomen, houtopstanden en ander houtgewas of sierplanten, niet zijnde het normaal onderhoud.
- Het verwijderen van strooisel-, mos- of humuslaag en het afbranden of afplaggen van (delen van) de vegetatie.
- Het maaien of branden van riet, hout en ruigte en het verbranden van afval.
- Het berijden of stallen van (motor)voertuigen en bromfietsen buiten bestaande wegen, anders dan noodzakelijk voor het beheer en onderhoud van het beschermd natuurmonument.
- Het beoefenen van buitensporten, zoals:
  - motorsport;
  - crossen met motorvoertuigen en (brom)fietsen;
  - modelbouwsport (modelvliegtuig, -auto en -boten);
  - ruitersport anders dan op bestaande wegen;
  - opstijgen en landen met zweefvliegtuigen, luchtballons en ultra-lichte vliegtuigen.
- Het uitzetten van dieren.

7.2. Rechtsgevolgen ex artikel 14

Volgens artikel 14 van de Natuurbeschermingswet kan de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, in overeenstemming met de eigenaar en de gebruiker, telkens voor een periode van ten hoogste drie jaar voor een beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan een beheersplan vaststellen, dat het behoud of het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke waarden ten doel heeft.

Ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet is voor de in het beheersplan vastgelegde handelingen géén vergunning vereist. Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en de gebruiker duidelijkheid verkrijgen over de handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteiten van het beschermd natuurmonument.

Aan betrokkenen kan een vergoeding worden toegekend voor de uit een beheersplan voortvloeiende kosten, die redelijkerwijs niet of niet geheel voor hun rekening behoren te komen.

De totstandkoming van beheersplannen voor het beschermd natuurmonument zal worden bevorderd.

7.3 Rechtsgevolgen ex artikel 16

Ingevolge artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken, af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op incidentele bezoekers van het beschermd natuurmonument zoals recreanten en geldt niet voor de eigenaren en gebruikers en hun huisgenoten, onverminderd het bepaalde in de artikelen 12 en 14, derde lid. Voorzover men handelingen verricht die het gevolg zijn van uitvoering van een overeenkomst die men (met eigenaar of gebruiker) is aangegaan vóór de aanwijzing als beschermd natuurmonument geldt dit verbod niet (artikel 16, tweede lid).

De Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij kan van dit verbod ontheffing verlenen.

Met behulp van dit artikel is het mogelijk op te treden tegen het eventueel verrichten van schadelijke handelingen door bezoekers.

7.4. Relatie met andere instrumenten

Naast de Natuurbeschermingswet is een aantal andere wetten, verordeningen en regelingen van toepassing op het gebied, bv. de bestemmingsplannen en de Algemene Plaatselijke Verordeningen. Ten opzicht van andere wettelijke regelingen geldt het principe van meersporigheid. Daarbij is het regime van de Natuurbeschermingswet imperatief, dat wil zeggen dat voor alle activiteiten die schadelijk (kunnen) zijn voor natuurwaarden of die ontsierend zijn, het vergunning- of ontheffingvereiste geldt, ongeacht of de betrokken activiteiten al in andere kaders zijn getoetst.

8. Inlichtingen

De Regionale Directie Zuid is gaarne bereid alle gewenste adviezen en inlichtingen te verstrekken.

Het adres is: Postus 6111, 5600 HC Eindhoven, telefoon: 040-329111.